

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2020 ГОДИНА

През 2020 г. са приключили делата за 28 727 извършени **престъпления**. От тях 10 633 са завършили с ефективно осъждане, 13 007 - с условно осъждане, 726 - с оправдаване, 289 - с прекратяване и 4 072 - с освобождаване от наказание.

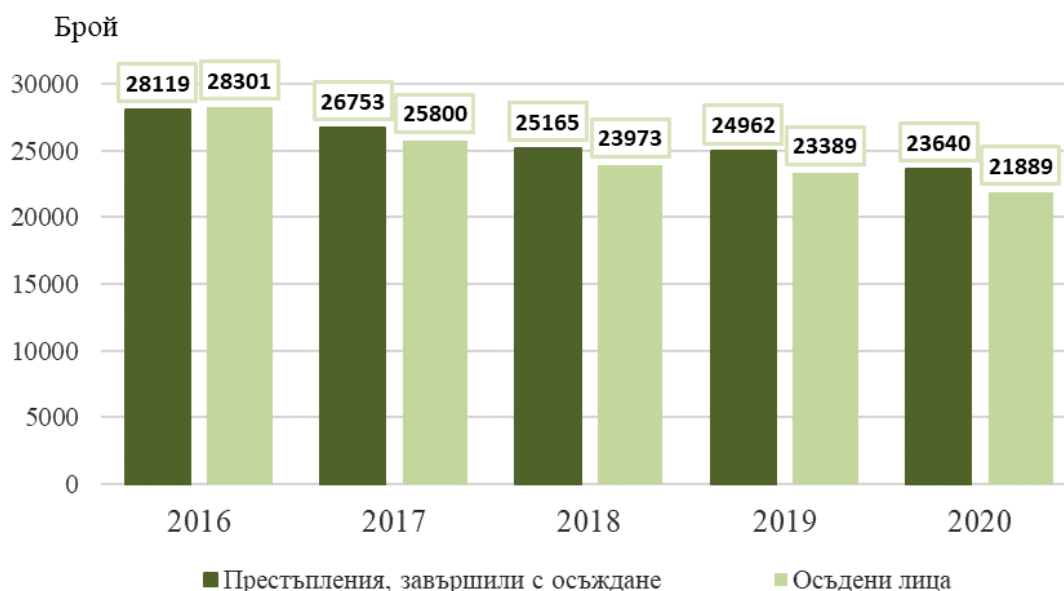
С ефективни и условни присъди са приключили делата за 23 640 извършени престъпления, което е с 5.3% по-малко в сравнение с 2019 година.

През 2020 г. **обвиняеми** са били 27 008 лица, от които:

- с ефективна осъдителна присъда са приключили делата на 9 735 лица, или 36.0% от общия брой на обвиняемите;
- условно осъдени са 12 154 лица (45.0%);
- освободени от наказателна отговорност са 4 173 лица (15.5%);
- оправдани са 650 обвиняеми лица (2.4%);
- прекратени са делата на 296 лица (1.1%).

Броят на **осъдените лица** с влезли в сила присъди през 2020 г. е 21 889, което е с 6.4% по-малко в сравнение с 2019 година. Осъдените непълнолетни лица (14 - 17 години) са 874, или 4.0% от всички осъдени.

Фиг. 1. Престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица през периода 2016 - 2020 година

През 2020 г. **коэффициентът на криминална активност**¹ е 365 на 100 000 души от наказателноотговорното население² и намалява с 5.9% в сравнение с 2019 година (табл. 1).

1. Коэффициенти на криминална активност на 100 000 души по пол на осъдените лица

Година	Общо	Мъже	Жени
2016	457	865	79
2017	421	802	68
2018	395	751	64
2019	388	742	61
2020	365	691	64

Най-висок е коэффициентът на криминална активност за възрастовата група 18 - 24 години - 1 003 осъдени на 100 000 души от съответното население. С нарастване на възрастта стойността на коефициента намалява, като за лицата на възраст 50 и повече години той е 107 на 100 000 души от населението в тази възрастова група.

Коефициентът на криминална активност за непълнолетните лица е 342 на 100 000 души от населението (табл. 2), като най-висок е за лицата на възраст 17 години - 640 на 100 000 души от населението на тази възраст.

2. Коэффициенти на криминална активност на 100 000 души по възраст на осъдените лица

Възраст	2019	2020
Общо ³	388	365
14 - 17	408	342
18 - 24	1115	1003
25 - 29	899	834
30 - 39	663	611
40 - 49	392	368
50 и повече	115	107

¹ Осъдени лица на 100 000 души от средногодишното население на възраст 14 и повече години.

² Лица, за които са изпълнени условията на чл. 31, ал. 1 или ал. 2 от НК (вж. Методологичните бележки).

³ Общият коефициент е изчислен вкл. с неразпределените по възраст лица.

www.nsi.bg

Престъпления, завършили с осъждане и осъдени лица по глави от Наказателния кодекс (НК) и някои видове престъпления

Общопасни престъпления¹

През 2020 г. най-голям е броят на **общопасните престъпления** - 12 452, или 52.7% от общия брой на престъпленията, завършили с осъдителни присъди. Осъдените за извършването на този вид престъпления са 11 025, или 50.4% от общия брой на осъдените лица. В сравнение с предходната година през 2020 г. се наблюдава намаляване както на броя на престъпленията (с 2.9%), така и на броя на осъдените лица (с 2.8%).

В структурата на общопасните престъпления най-голям е броят на *престъпленията по транспорта и съобщенията* - 8 312, или 66.8% от общия им брой. За извършването им са осъдени 7 438 лица, или 67.5% от осъдените за извършени общопасни престъпления.

Престъпленията, свързани с наркотици, през 2020 г. са 2 778, а наказаните за тях лица са 2 327.

Престъпления против собствеността²

На второ място в структурата на престъпленията, завършили с осъждане през 2020 г., са тези **против собствеността**. С осъдителна присъда са приключили делата за 4 704 извършени престъпления (19.9% от всички, завършили с осъждане), което е с 4.5% по-малко в сравнение с предходната година. Осъдените лица са 5 106, или 23.3% от общия брой на осъдените през 2020 година.

Сред престъпленията против собствеността най-разпространени са *кражбите на имущество* - 66.9% от престъпленията против собствеността и 13.3% от общия брой на всички престъпления, завършили с осъждане. С осъдителна присъда са приключили делата за 3 145 извършени кражби, а осъдените за тях лица са 3 571.

По своята правна и криминална характеристика *грабежите* са сред най-тежките престъпления против собствеността. През 2020 г. за 500 грабежа са осъдени 589 лица.

За извършени 382 *измами* са осъдени 390 лица, или 7.6% от осъдените за престъпления против собствеността.

Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации и лица, изпълняващи публични функции³

През 2020 г. с осъждане са завършили 1 241 **престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции**, което е 5.2% от всички наказани престъпления. За извършването им са осъдени 1 097 лица, или 5.0% от общия брой на осъдените лица.

Незаконното преминаване през граница е най-разпространеният вид сред тези престъпления. За 529 нарушения на държавната граница са осъдени 488 лица, или съответно 42.6% от престъпленията и 44.5% от осъдените за престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции. В сравнение с 2019 г. е регистриран спад с 14.0% на престъпленията, завършили с осъждане, и с 15.6% на осъдените лица за извършването на този вид престъпления.

¹ Включват престъпления, извършени по общопасен начин или с общопасни средства, по транспорта и съобщенията, против народното здраве и околната среда, при използването на атомната енергия за мирни цели и други.

² Включват: кражба и грабеж на имущество, присвояване, измама, изнудване, вещно укривателство, унищожаване и повреждане на имущество, злоупотреба на доверие.

³ Включват престъпления против реда на управлението, престъпления по служба, против правосъдието и подкуп.

За 63 превеждания през граница са осъдени 96 лица, или 8.8% от наказаните за престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции.

Престъпления против стопанството¹

През 2020 г. с осъдителна присъда са приключили делата за 1 220 извършени **престъпления против стопанството**, или 5.2% от общия брой на наказаните престъпления, като за тях са осъдени 1 230 лица, или 5.6% от всички осъдени.

Престъпления против личността²

През 2020 г. са наказани 1 833 **престъпления против личността** (7.8% от всички престъпления, завършили с осъждане). За извършването им са осъдени 1 460 лица, или 6.7% от общия брой на лицата с влезли в сила присъди през годината.

Сред престъпленията против личността най-много са причинените *телесни повреди*, като с осъдителна присъда са завършили делата за 732 престъпления, по които са осъдени 667 лица, или 45.7% от общия брой на осъдените за извършени престъпления против личността.

С изключително висока обществена опасност сред престъпленията против личността са *умишлените убийства*. С осъдителни присъди са завършили делата за 59 убийства (довършени и опити), като за извършването им са осъдени 64 лица.

С осъждане са приключили 313 наказателни дела за *разврат*, а осъдените лица са 245.

Наказаните през 2020 г. *изнасилвания* (довършени и опити) са 53, като за тях са осъдени 51 извършители.

За *трафик на хора* с осъдителни присъди са завършили 116 наказателни дела. Осъдените лица за този вид престъпления са 25.

Осъдени лица за други видове престъпления

През 2020 г. са осъдени за извършването на:

- документни престъпления - 685 лица (3.1% от всички осъдени);
- престъпления против брака, семейството и младежта - 595 лица (2.7%);
- престъпления против реда и общественото спокойствие - 461 лица (2.1%);
- престъпления против правата на гражданите - 171 лица (0.8%);
- за престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната системи са осъдени 57 лица (0.3%).

¹ Включват общи стопански престъпления, престъпления против кредиторите и в отделни стопански отрасли, против митническия режим и против паричната и кредитната системи.

² Включват убийства, телесни повреди, отвличане и противозаконно лишаване от свобода, принуда, обида и клевета, разврат и трафик на хора.

Осъдени лица по пол и възраст

Разпределението на осъдените през 2020 г. лица по пол и възраст е следното:

- Броят на осъдените мъже е 19 884, или 90.8% от всички осъдени лица. Най-голям е дялът на мъжете с влязла в сила присъда във възрастовата група 30 - 39 години - 26.5% от общия брой на осъдените мъже.

- Осъдените жени са 2 005 (9.2%).

Коефициентът на криминална активност на мъжете е 691 на 100 000 души от наказателноотговорните мъже, а на осъдените жени - 64 на 100 000 души от съответното население.

3. Осъдени лица по пол и възраст

Възраст	2019			2020		
	Брой					
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо¹	23389	21496	1893	21889	19884	2005
14 - 17	1023	967	56	874	830	44
18 - 24	4826	4502	324	4296	3960	336
25 - 29	3640	3340	300	3150	2857	293
30 - 39	6384	5859	525	5834	5270	564
40 - 49	4148	3781	367	3879	3491	388
50 и повече	3368	3047	321	3136	2828	308
Неразпределени	-	-	-	720	648	72
	Структура - %					
Възраст	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
14 - 17	4.4	4.5	3.0	4.0	4.2	2.2
18 - 24	20.6	20.9	17.1	19.6	19.9	16.8
25 - 29	15.6	15.5	15.8	14.4	14.4	14.6
30 - 39	27.3	27.3	27.7	26.7	26.5	28.1
40 - 49	17.7	17.6	19.4	17.7	17.5	19.3
50 и повече	14.4	14.2	17.0	14.3	14.2	15.4
Неразпределени	-	-	-	3.3	3.3	3.6

Осъдени лица по наложени наказания

В структурата на осъдените лица по наложени наказания най-голям е относителният дял на *лишените от свобода*. През 2020 г. те са 17 162, или 78.4% от общия брой на осъдените лица. От тях най-много са лишените от свобода за срок до 6 месеца (50.0% от всички осъдени на лишаване от свобода), следвани от лишените от свобода за срок от 6 месеца до 1 година - 31.4% (табл. 4).

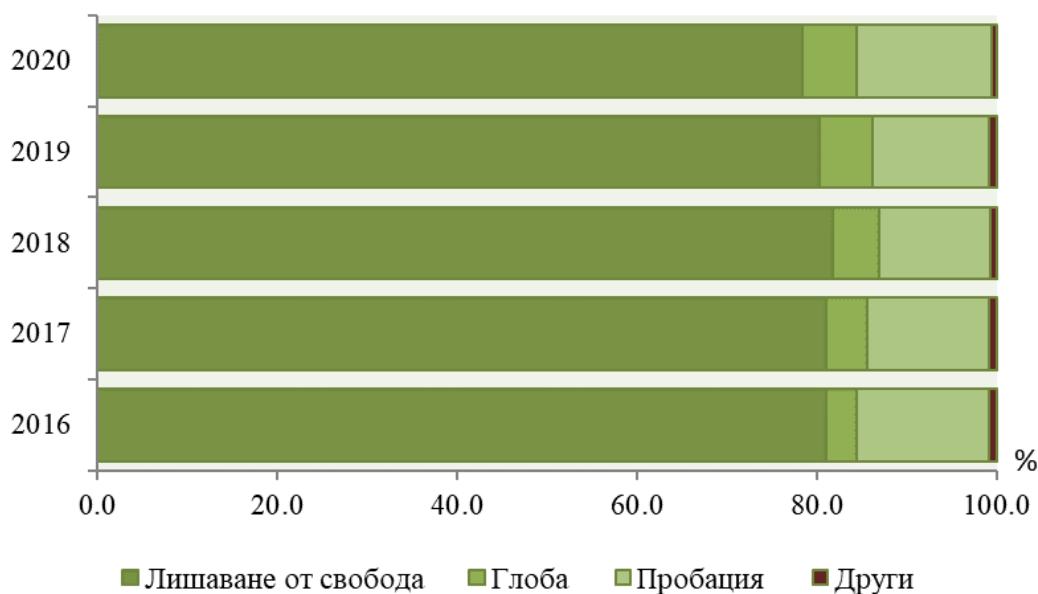
¹ Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.

4. Осъдени на лишаване от свобода през 2020 година

Осъдени лица с наложено наказание „лишаване от свобода“	Брой	Структура - %
Общо	17162	100.0
До 6 месеца	8583	50.0
От 6 месеца до 1 година	5385	31.4
От 1 до 3 години	2791	16.3
От 3 до 5 години	249	1.4
От 5 до 10 години	114	0.7
От 10 до 15 години	19	0.1
От 15 до 20 години	17	0.1
От 20 до 30 години	4	0.0

Наказанието *пробация* е наложено на 3 284 лица (15.0% от всички осъдени), *глоба* - на 1 331 лица (6.1%), а *обществено порицание* - на 110 лица. На *доживотен затвор* са осъдени 2 лица.

Фиг. 2. Структура на осъдените лица по наложени наказания през периода 2016 - 2020 година

Методологични бележки

Статистическото изследване на престъпленията, обвиняемите и осъдените лица с влезли в сила присъди осигурява информация на базата на годишни данни, получавани от районните, окръжните и военните съдилища и от Специализирания наказателен съд.

Обект на наблюдение е дейността на районните, окръжните, военните съдилища и на Специализирания наказателен съд по наказателните дела от общ, частен и административен характер.

Единици на наблюдение са престъпленията, обвиняемите и осъдените лица с влезли в сила присъди в рамките на отчетната година.

В броя на престъпленията, завършили с осъждане, се включват всички престъпления, за които наказателните дела са завършили с условна или ефективна присъда, независимо от броя на извършителите.

В броя на обвиняемите лица се включват ефективно осъдените, условно осъдените, оправданите, освободените от наказание и лицата, на които делата са прекратени.

В броя на осъдените лица се включват всички осъдени лица, на които с влязла в сила присъда им е наложено ефективно или условно наказание.

Възрастта на осъдените лица е посочена в навършени години към момента на извършване на престъплението.

Непълнолетни са лицата на възраст от 14 до 17 навършени години.

Пълнолетни са лицата на възраст 18 и повече навършени години.

Осъдените непълнолетни лица се включват в общия брой на осъдените лица.

Съгласно чл. 31, ал. 1 и 2 от НК **наказателноотговорно** е пълнолетно лице, навършило 18-годишна възраст, което в състояние на вменяемост извърши престъпление. **Непълнолетно лице** - навършило 14 години, но ненавършило 18 години, е **наказателноотговорно**, ако е могло да разбира свойството и значението на деянието и да ръководи постъпките си.

Коефициентът на криминална активност е изчислен като отношение на броя на осъдените лица към броя на наказателноотговорното (на 14 и повече навършени години) средногодишно население за съответната година на 100 000 души.

Данните за престъпленията, обвиняемите и осъдените лица са получени от изчерпателно изследване чрез статистически формуляри „Карта за обвиняемо лице (1-СС), попълвана от органите на досъдебното и съдебното производство и информация от административен източник Единна информационна система за противодействие на престъпността (ЕИСП).

Допълнителна информация относно методологията и данните от изследването „Престъпления, обвиняеми и осъдени лица“ е публикувана на сайта на НСИ (www.nsi.bg), раздел „Правосъдие и престъпност“, както и в Информационна система ИНФОСТАТ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=56).

Приложение

Таблица 1

Престъпления, завършили с осъждане по глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления¹

(Брой)

Глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020
Общо²	28119	26753	25165	24962	23640
в това число:					
Престъпления против личността	1770	1745	1690	1905	1833
в това число:					
Умишлени убийства (довършени и опити)	97	90	89	71	59
Причинени телесни повреди	766	836	730	777	732
Разврат	260	247	255	245	313
в т.ч. изнасилване (довършено и опит)	66	44	63	47	53
Престъпления против брака, семейството и младежта	826	749	626	653	633
Престъпления против собствеността	6345	5692	4951	4926	4704
в това число:					
Кражби	4281	3752	3193	3281	3145
Грабежи	574	605	539	484	500
Присвоявания	133	134	126	120	104
Престъпления против стопанството	2349	2009	1797	1451	1220
Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система	135	141	99	99	72
Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции	2401	1681	1307	1417	1241
Документни престъпления	1276	1035	934	886	839
Престъпления против реда и общественото спокойствие	566	597	542	577	469
в т.ч. хулиганство	414	421	383	412	343
Общопасни престъпления	12201	12837	13065	12826	12452
в това число:					
Престъпления по транспорта и съобщенията	9473	9731	10108	9393	8312
Противозаконно отнемане на МПС	177	181	164	155	159
Престъпления, свързани с наркотици	2079	2402	2360	2834	2778
Военни престъпления	8	4	3	2	4

□□□□□

¹ Според влезлите в сила присъди.

² Вкл. престъпленията, извършени в чужбина.

Таблица 2

Осъдени лица по глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления¹

(Брой)

Глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020
Общо²	28301	25800	23973	23389	21889
в това число:					
Престъпления против личността	1464	1509	1444	1511	1460
в това число:					
Умишлени убийства (довършени и опити)	101	102	98	82	64
Причинени телесни повреди	739	789	700	706	667
Разврат	220	211	208	205	245
в т.ч. изнасилване (довършено и опит)	61	47	65	40	51
Престъпления против брака, семейството и младежта	785	699	585	642	595
Престъпления против собствеността	7431	6427	5579	5480	5106
в това число:					
Кражби	5346	4443	3802	3831	3571
Грабежи	668	703	641	571	589
Присвоявания	126	138	127	118	98
Престъпления против стопанството	2410	2023	1767	1474	1230
Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система	121	136	94	95	57
Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции	2689	1732	1280	1239	1097
Документни престъпления	868	830	785	747	685
Престъпления против реда и общественото спокойствие	561	595	539	643	461
в т.ч. хулиганство	401	355	336	399	309
Общопасни престъпления	11737	11582	11736	11344	11025
в това число:					
Престъпления по транспорта и съобщенията	9273	8979	9250	8472	7438
Противозаконно отнемане на МПС	172	190	166	177	168
Престъпления, свързани с наркотици	1906	1991	1963	2343	2327
Военни престъпления	5	5	3	2	2

□□□□□

¹ Според влезлите в сила присъди.

² Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.

Таблица 3

Осъдени лица по пол

Пол	2016	2017	2018	2019	2020
	Брой				
Общо¹	28301	25800	23973	23389	21889
Мъже	25778	23662	21951	21496	19884
Жени	2523	2138	2022	1893	2005
	Структура - %				
Общо¹	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Мъже	91.1	91.7	91.6	91.9	90.8
Жени	8.9	8.3	8.4	8.1	9.2

¹ Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.

Таблица 4

Осъдени лица по наложени наказания

Наложени наказания	2016	2017	2018	2019	2020
Общо¹	28301	25800	23973	23389	21889
в т.ч. условно осъдени	16548	14773	14310	13450	12154
Лишаване от свобода	22950	20918	19615	18787	17162
Доживотен затвор	6	2	2	1	2
Доживотен затвор без замяна	1	3	-	-	-
Глоба	954	1174	1221	1392	1331
Пробация	4172	3509	2960	3029	3284
Други	218	194	175	180	110

¹ Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.